

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
BAŞKANI
SAYIN İSMET SEZGİN'İN
19 UNCU YASAMA DÖNEMİ
ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ
İLE İLGİLİ BASIN TOPLANTISI

9 Aralık 1995

Saat : 11.00

TBMM Tören Salonu

96-685

TBMM Basımevi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET ME

BAŞKANI

SAYIN İSMET SEZGİN'İN

19 UNCU YASAMA DÖNEMİ

ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

İLE İLGİLİ BASIN TOPLANTISI

9 Aralık 1995

Saat : 11.00

TBMM Tören Salonu

Değerli basın mensupları;

Toplantıyı teşriflerinizden ötürü hepinize ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım. Konuşmamın başında hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Bilindiği üzere 21 Ekim 1991 genel seçimleri ile oluşturulan 19 uncu dönem yasama meclisi alınan erken genel seçim kararı nedeni ile çalışmalarını tamamlamış bulunmaktadır. Yaklaşık dört tam yıl süren 19 uncu dönem çalışmalarının genel nitelikli bir değerlendirmesini yapmak, olumlu ve olumsuz yanları ile bu dönem içerisinde gerçekleştirilen yasama çalışmaları konusunda bilgi vermek ve önümüzdeki çalışma döneminde yasama çalışmalarına değişik bir içerik, daha fazla bir hız ve yeni bir ivme kazandırmak yolunda alınması gereken önlemler konusundaki görüşlerimi sizlere iletmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım;

TBMM'nin 19 uncu dönem çalışmaları ile ilgili değerlendirmelerimi iki ayrı noktada odaklaştırmak isterim. Bunlardan birincisi bu dönem içerisinde yapılan yasama etkinliklerine ilişkin sayısal bilgileri aktarmak ve yapılan çalışmaların niteliksel ve niceliksel bir eleştirisini yapmaktır. Konuşmamın ikinci odak noktası ise bu son dönemde yaşanan darboğazlar ve karşılaşılan sıkıntılardan çıkarılması gereken dersler ve, bu derslere dayalı olarak, gelecekte daha etken ve daha verimli yasama dönemlerinin ortaya çıkmasına olanak sağlayacak 'yasama reformu' konusundaki görüşlerimi Türk kamuoyunun ve sizlerin bilgisine sunmak olacaktır.

Değerli basın mensupları;

Kasım 1991-Aralık 1995 tarihleri arasını kapsayan 19 uncu dönem yasama çalışmaları içinde gerçekleştirilen yasama etkinlikleri şunlar olmuştur.

ÇİZELGE 1

BİRLEŞİM SAYISI, ÇALIŞMA SÜRESİ VE TUTANAKLAR

<u>Yasama Yılı</u>	<u>Sayı</u>	<u>Süre (Saat-Dak.)</u>	<u>Tutanak (Sayfa)</u>
1.	97	574'03"	19 322
2.	131	683'43"	21 776
3.	131	719'35"	19 795
4.	149	1 024'20"	33 098
5.	42	186'39"	5 413
TOPLAM	550	3 188'20"	99 404

Değerli arkadaşlarım;

Yaklaşık 4 yıl süren 19 uncu dönem çalışmaları sırasında toplam 550 birleşim yapılmış, bu birleşimler toplam 3 188 saat 20 dakika sürmüş ve birleşimlerde tutulan tutanaklar 99 404 sayfaya ulaşmıştır.

ÇİZELGE 2

YASALAŞTIRMA ÇALIŞMALARI

<u>Türü</u>	<u>Önerilen</u>	<u>Yasalaşan</u>	<u>İade</u>	<u>Gündemde</u>	<u>Komisyonunda</u>
Kanun tasarısı	599	290	24	137	144
KHK	301(*)	35	—	21	245
Kanun teklifi	1 583	153	41	210	1 171
Kesin hesap	50	48	—	—	2

(*) 212 adedi geçen dönemden intikal

Bu dönemde gerçekleştirilen yasama çalışmaları ise 2 sayılı çizelgede yer almaktadır. Çizelgede de belirtildiği üzere, bu dönem içinde hükümet tarafından 599 'kanun tasarısı' Meclis'e sevk edilmiş ve bunlardan 290'ı yasalaşmıştır. Tasarıların 144'ü komisyon aşamasında kalmış ve komisyon çalışmalarını tamamlayan 137'si ise gündeme alınmıştır.

Bu dönemde 89 yeni 'kanun hükmünde kararname' yüce Meclis'e sevk edilmiş ve geçen dönemden intikal eden 212 kanun hükmünde kararname ile toplam sayı 301'e ulaşmıştır. Bunlardan 35'i 17 ayrı kanun ile yasalaştırılmıştır.

Milletvekillerce, aynı dönem içinde, 1 583 'kanun teklifi'nde bulunulmuş ve bunlardan 153'ü 57 ayrı yasa ile yasalaşmıştır.

Aynı dönem içinde intikal eden 50 'kesin hesap' tasarısından 48'i 11 ayrı yasa ile yasalaşmıştır.

Bunların dışında, yüce Meclis bu çalışma dönemi içinde biri içtüzük değişikliği olmak üzere 246 'TBMM Kararı' almıştır.

Yasama çalışmalarının bir başka bölümünü oluşturan 'Başbakanlık Tezkereleri' ile ilgili çalışmalar çerçevesinde yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması konusunda, 18 inci dönemden intikal edenlerle birlikte, toplam 299 tezkere işleme konulmuştur. Bunlardan 9'u 8 milletvekilinin yasama dokunulmazlığının kaldırılması ile sonuçlanmış, 2'si gündeme alınmış, 171'i dönem sonuna ertelenmiş, 44'ü hükümete geri verilmiş ve 73 dosya ile ilgili işlemlerde karma komisyon aşamasında kalmıştır.

Ölüm cezalarının yerine getirilmesi ile ilgili 8 tezkereden 6'sı komisyondadır; 1'i hükümete geri gönderilmiş ve 1 tanesi de gündeme alınmıştır.

Değerli basın mensupları;

TBMM çalışmalarının en önemli bölümlerinden birini oluşturan '**komisyon çalışmaları**' ile ilgili istatistiksel bilgi de Çizelge 3'de yer almaktadır.

ÇİZELGE 3

KOMİSYON ÇALIŞMALARI

<u>Komisyon</u>	<u>Toplantı Sayısı</u>	<u>Karar Sayısı</u>
Anayasa	93	49
Adalet	98	137
Millî Savunma	44	101
İçişleri	40	73
Dışişleri	51	187
Millî Eğitim	35	56
Sanayi, Teknoloji ve Ticaret	56	27
Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm	35	69
Tarım, Orman ve Köyüşleri	50	27
Sağlık	39	41
TBMM Hesap İnceleme	20	38
Plan ve Bütçe	227	151
Çevre	6	6
İnsan Hakları İnceleme	88	44
TOPLAM	882	1 006

Çizelgede de belirtildiği üzere İhtüzük uyarınca kurulmuş bulunan komisyonlar dönem boyunca 882 toplantı yapmış ve bu toplantılardan alınan karar sayısı 1 006'ya ulaşmıştır.

Anayasanın 165 inci maddesi uyarınca kamu iktisadî teşebbüslerini yüce Meclis adına denetlemek yetkisine sahip olan '**Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu**' ise 1987 ile 1993 yıllarına ilişkin bilanço, sonuç hesap ve çalışma raporlarını denetlemek üzere 46 alt komisyon kurmuştur. Komisyon, alt komisyonlardan gelen raporları görüşmek üzere 106 toplantı yapmıştır. Bu çalışmalarla 1 065 adet KİT ile mües-
se ve bağlı ortaklıkların denetimi yapılmıştır. Bunlardan 88 kuruluşun hesapları aklanmamış, 89 kuruluşun hesapları koşullu olarak aklanmış, 531 kuruluşun hesapları ise aklanmıştır. Ayrıca, genel görüşmeye tabi 357 kuruluşun da görüşmeleri yapılmıştır.

ÇİZELGE 4

DİLEKÇE KOMİSYONU ÇALIŞMALARI

<u>Yasama Yılı</u>	<u>Dilekçe Sayısı</u>	<u>Karar Sayısı</u>	<u>Havale</u>	<u>İnceleme</u>
Önceki+1	1 604	1 068	—	—
2.	977	1 226	—	—
3.	579	570	—	—
4.	761	1 134	—	—
5.	144	170	—	—
TOPLAM	4 325	4 168	170	90

Bir başka önemli komisyonumuz olan **Dilekçe Komisyonu**'na ise çalışma dönemi içinde 4 325 dilekçe gelmiş ve Komisyon bunlarla ilgili olarak 4 168 karar almıştır.

Değerli basın mensupları;

Yüce Meclisin yasama çalışmaları yanında çalışmalarının bir başka önemli bölümünü '**denetim**' çalışmaları oluşturmaktadır. '**sözlü soru**', '**yazılı soru**', '**genel görüşme önergesi**', '**meclis soruşturması**' ve '**meclis araştırması**' şekillerinde gerçekleşen 19 uncu dönem denetleme çalışmaları ile ilgili bilgileri de özet olarak sizlere aktarmak isterim.

Bu dönemde 1 824 **sözlü soru** önergesi verilmiştir. Bunlardan 276'sı cevaplandırılmış, 264'ü düşmüş, 268'i geri alınmış, 21'i işlemden kaldırılmış, 995'i ise gündemde bulunmaktadır. 58 sözlü soru önergesi ise İçtüzüğe göre gerekli koşulları taşımadıkları için geri çevrilmiştir.

Aynı dönemde 7 531 **yazılı soru** önergesi verilmiştir. Bunlardan 6 537'si cevaplandırılmış, 652 adedi sözlüye çevrilmiş, 27'si geri alınmış, 38'i işlemden kaldırılmış ve 240'i gerekli koşulları taşımadıkları için işlemden kaldırılmıştır. 277 soru önergesi ise işlemde bulunmaktadır.

Verilen **genel görüşme** önergesi sayısı 69'dur. Bunlardan 39'u kabul edilmiş, 3'ü reddedilmiş ve 27'si gündemdedir. Genel görüşmeler sonucunda siyâsî partilerin anlaşması ile 9 bildiri yayınlanmıştır.

Çalışma dönemi içinde verilen **meclis soruşturması** önergesi 25'tir. Bunlardan 7'si kabul edilmiş, 16'sı reddedilmiş, 2'si yeterli imza kalmadığından işlemden kaldırılmıştır. Kurulan Meclis Soruşturma Komisyonlarının tümü çalışmalarını tamamlamış ve raporlarını vermişlerdir. Beş komisyon tarafından hazırlanan rapor Genel Kurulda görüşülmüş ve

bu görüşmelerde 1 Yüce Divan'a 'sevk' ve 4 Yüce Divan'a 'sevke gerek olmadığı' kararı verilmiştir. Komisyon raporlarından 2'si ise gündemde bulunmaktadır.

Verilen **meclis araştırması** sayısı ise 247'dir. Bunlardan 15'i reddedilmiş, 2'si genel görüşmeye çevrilmiş ve 2'si geri alınmıştır. Kabul edilen 52 önergeden 38'i birleştirilerek 24 komisyon kurulmuştur. Bu komisyonlardan 18'i raporunu vermiş ve 11'i görüşülmüştür. Çalışmalarını tamamlamayan komisyon sayısı 6'dır. Konu ile ilgili 176 önerge ise gündemde bulunmaktadır.

19 uncu dönem çalışmaları sırasında 42 **gensoru** önergesi verilmiştir. Bunlardan 3'ü işlemiden kaldırılmış, 2'si geri alınmış ve 37'si reddedilmiştir.

Meclis çalışmalarının eşgüdümleştirilmesi amacıyla çalışma yapan **Danışma Kurulu** ise aynı dönem içinde 204 öneriyi Genel Kurul'a sunmuştur.

Değerli arkadaşlarım;

Açıklamalarımın bu bölümünde çok genel çizgileriyle yüce Parlamentomuzun dış ilişkilerine de değinmek isterim. Bilindiği gibi, soğuk savaş döneminin sona ermesinden sonra uluslararası sistemde ve bölgesel dengelerde değişiklikler meydana gelmiş ve, bunun sonucunda da, özellikle **Ortadoğu, Balkanlar** ve **Kafkasya** bölgelerinde istikrarsızlık, belirsizlik, etnik ve, bazen de, yayılmacı temele dayanan çatışmalar ortaya çıkmıştır.

Bu bölgelerin merkezinde yer alan ülkemizin stratejik önemi ve bölgesinde istikrar unsuru olarak özel bir konuma

sahip olduğu daha iyi anlaşılmış ve etkinliği ve ağırlığı büyük ölçüde artmıştır.

Bunun sonucunda, yürütme organının yanısıra, hem ulusal ve hem de uluslararası kamuoyu üzerinde etkisi olan TBMM Türk dış politikasının oluşturulması ve uygulanmasında daha etkin bir rol oynamaya başlamıştır. Gerçekten, 19 uncu dönemde TBMM'nin uluslararası ilişkileri geçmiş yıllara oranla dinamizm ve çok yönlülük kazanmıştır.

Bu dönemde, önceki yıllarda bu amaçla kurulmuş olan gruplara ek olarak **'Avrupa Güvenlik ve İşbirliği', 'Karadeniz Ekonomik İşbirliği'** ve **'Batı Avrupa Birliği Teşkilatı'** parlamenter asamblelerinde ülkemizi temsil etmek üzere üç parlamento grubu daha kurulmuştur.

Yüce Meclis, Sovyetler Birliği'nin dağılması ile oluşan Türk Cumhuriyetlerinin uluslararası sistemle bütünleşmelerinin kolaylaşması için her türlü çabayı göstermiş ve bu yolda önemli başarılar elde etmiştir.

Bunun yanısıra **'Bosna-Hersek Araştırma Komisyonu'** Bosna sorununun uluslararası platforma taşınmasında ve Türkiye'nin bakış açısının açıklanmasında önemli yararlar sağlamıştır.

Öte yandan, daha önceki yasama dönemlerinde kurulan 19 'dostluk grubu' parlamentolararası ikili ilişkileri geliştirme yolundaki çalışmalarını bu dönem içinde de devam ettirmiştir. 18 ayı dostluk grubunun kuruluş çalışmaları da devam etmektedir.

Bu arada kıvançla belirtmeliyim ki, **'Parlamentolararası Birlik'** 95 inci Genel Kurulunu 15-20 Nisan 1996 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirecektir. Yaklaşık 1 300 delegenin katılacağı bu önemli toplantı ülkemizin tanıtımı ve PAB içindeki etkinliğinin artırımı için önemli bir fırsat olacaktır.

Yukarıda verdiğim sayısal değerlerden de açıklıkla anlaşılabacağı üzere, 19 uncu dönem oldukça yoğun yasama etkinliklerinden oluşmaktadır. Hatta, açıklıkla belirtilmelidir ki, elde edilen sonuçlar daha önceki yasama dönemleri ile karşılaştırıldığında bu dönemde gerçekleştirilebilenlerin önceki yıllara oranla daha yüksek oranda olduğu görülmektedir. Yüce Parlamentomuzun 19 uncu dönem üyelerinin içten ve özverili çalışmaları ile elde edilen bu olumlu sonuç hepimizi memnun ve mutlu kılmalıdır. TBMM'ne, bu çalışma döneminin son aylarında Başkanlık yapmak onuruna ulaşmış bir kimse olarak bu mutluluğu içimde duyuyor ve bu olumlu sonucun ortaya çıkmasına katkıda bulunan tüm parlamenter arkadaşlarıma en içten duygularıyla teşekkür ediyorum.

Elde edildiğine içtenlikle inandığım bu olumlu sonuca karşın bazı çevreler tarafından öne sürülen ve yasama etkinliklerinin istenilen düzeye ulaşamamış olduğunu iddia eden bazı savların var olduğunu da biliyorum. Bu yoldaki görüş ve eleştirileri anlayış ve hoşgörü ile karşılamakla birlikte çoğunun haklı sayılması olanaklı olmayan görüşlere dayandığını ve abartılı sonuçlara vardıklarını da söylemek zorundayım. Bazı durumlarda sorunlar büyüteç altına alınarak 'agrandize' edilmekte; ancak, sonuçta varılan yargı ve değerlendirmeler gerçek durumu yansıtmamaktadır.

teme karşı yabancılaşmalarıdır. Bu bağlamda parlamenterlerimiz yasama etkinliklerine yeteri kadar katkıda bulunamamanın sıkıntısını yaşamaktadırlar.

Buna benzer şekilde, meclis araştırma ve soruştırma komisyonlarının çalışmalarının genellikle bir rapor hazırlamaktan ibaret konuma gelmesi ve hazırlanan raporların siyasal, yönetsel ve hukuksal açılardan istenilen etkileri ve sonuçları yaratamaması da biraz önce belirtmeye ve vurgulamaya çalıştığım olguyu pekiştiren bir başka unsur olarak ortaya ık-maktadır.

Bunlara ek olarak, gerek yasaların komisyonlarda ve genel kurulda görüşölmesi sırasında zamanın daha verimli bir şekilde kullanılmasına olanak verecek çalışma süreçlerinin ve karar alma koşullarının İçtüzük'te yeterince düzenlenmemiş olması ve gerekse yoklamaların ve oylamaların anlamsız şekilde uzun ve zaman alıcı bir şekilde yerine getirilmekte olması TBMM çalışmalarında verimliliğin istenilen düzeyde gerekleşememesine yol açmaktadır.

Aynı şekilde, yazılı ve sözlü sorular ve bunların yanıtlanmasına ilişkin sistemin de kimi olumsuzlukları içinde barındırdığını içtenlikle belirtmek isterim.

Keza, komisyon çalışmaları da benzer nitelikli aksama ve gecikme sonucunu yaratan bazı unsurlara sahiptir.

Öte yandan, bilgisayarlaşmanın yeterince gelişmemiş olması, dokümantasyon sistemindeki eksiklikler ve milletvekilliği danışmanlığı sisteminden istenilen olumlu sonuçların alınamamış olması da yasama çalışmalarında istenilen ölçüde verimlilik düzeyine ulaşılmasını engelleyici rol oynayabilmektedir.

Değerli basın mensupları;

Belirtmeye çalıştığım bu sorunlar, aslında, yasama etkinliklerine yeni bir içerik ve kapsam kazandırılmasının ve böylelikle de Türk demokratik rejiminin daha güçlü kılınmasının yol ve yöntemlerini de içermektedir.

Yüce Meclis 1996 Ocak ayı içinde başlayacak olan yeni yasama dönemi çalışmalarına hız, etkenlik ve verimlilik kazandıracak iç düzenlemelerini bir an önce gerçekleştirmeye öncelik vermelidir.

‘Yasama organı reformu’ anlamına gelebilecek ve bu şekilde yorumlanabilecek bir yeniden yapılanma ile TBMM kendi iç bünyesini esaslı ölçüde değişime konu etmelidir.

Bu bağlamda, aşağıda belirtmeye çalışacağım iyileştirme önlemlerine yeni yasama dönemi başlangıcında özel bir önemle eğilmek gerekmektedir:

- * Yasalaştırma sürecinin yeniden düzenlenmesi,
- * Komisyon çalışmalarının yeniden düzenlenmesi,
- * Yoklama süreçlerinin yeniden düzenlenmesi,
- * Görüşme ve oylamaya ilişkin kural, koşul, süreç ve yöntemlerin yeniden düzenlenmesi,
- * Meclis araştırma ve soruşturma komisyonu raporlarının işlevsel sonuçlar üretmesinin güvence altına alınması,
- * Yazılı ve sözlü soru sisteminin daha etkili bir konuma getirilmesi,
- * Elektronik oy verme ve yoklama sistemlerine işlerlik kazandırılması,
- * TBMM çalışmalarında şeffaflığın tam anlamı ile gerçekleştirilmesini ve yurttaşların TBMM çalışmalarına, bilgi ve belgelerine kolaylıkla ulaşma haklarının güvence altına alınmasını sağlayacak düzenlemelerin uygulama alanına konulması,

* Bilgisayarlaşmanın ve veri otomasyonunun yaygınlaştırılması, uluslararası iletişim sistemlerinden yararlanılması ve bu sistemlerle bütünleşme çalışmalarına ağırlık verilmesi,

* Siyasal parti ve milletvekilliği danışmanlığı sisteminin yeniden oluşturulması,

* Milletvekillerine teknik destek hizmetleri vermek üzere TBMM Araştırma, İnceleme ve Dokümantasyon Biriminin kurulması,

ve

* TBMM Genel Sekreterliğinin yeniden örgütlendirilmesi ve birimlerinin kurumsal gelişme çalışmalarına konu edilmesi.

Değerli basın mensupları;

Yukarıda belirtmeye çalıştığım temel konularda yapılacak düzenlemeler bir anlamda '**yasama reformu**' anlamına gelmektedir. Türkiye'de bir yasama reformu yapılmasına kesin gereksinim olduğuna içtenlikle inanıyorum. Yeni yasama dönemi çalışmalarına bu çalışmalarla başlanmasını ve yasama etkinliklerinin daha verimli ve etkili kılınmalarını sağlayan önlemlerin bir an önce yürürlüğe konulmasını demokratik rejimimizin gelişmesi ve işlerliğe kavuşması açısından yaşamsal önemde gördüğümü bir kez daha vurgulamak istiyorum.

Sözlerime son verirken, geçen yasama dönemine özverili katkılarıyla anlam ve zenginlik kazandıran tüm parlamento üyelerine burada bir kez daha teşekkürlerimi sunuyorum ve bundan sonraki yaşamlarında kendilerine başarılar diliyorum.

Basın toplantısını teşriflerinizden ötürü sizlere de teşekkür ediyor ve en içten sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Hoşça kalınız...

